

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту і фондового ринку

Реферат

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»,

на тему: «Ринок фінансових послуг в Україні: формування та розвиток»

Виконавець:

Студент ЦЗФН факультету
Чорна Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник:

к.е.н., професор
Баранова Вікторія Глібівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Ринок фінансових послуг як складова фінансової системи держави є ефективним механізмом перерозподілу фінансових ресурсів між секторами економіки, суб'єктами підприємницької діяльності, державою і населенням, учасниками бюджетного процесу, міжнародними фінансовими інститутами. Фінансові послуги значно відрізняються за своєю структурою. Їм характерні риси і кредитних операцій, і операцій оренди, страхування тощо. Але всі вони раціонально доповнюють мобілізацію і використання фінансових ресурсів в інших підсистемах фінансової системи держави. Ринок фінансових послуг є однією з головних складових економічної системи України, він відіграє важливу роль у русі грошового капіталу, забезпечуючи умови для економічного зростання країни. Разом з тим найсуттєвіші аспекти формування і розвитку ринку фінансових послуг як цілісної системи не отримали належного висвітлення в науковій літературі.

Теоретичні та практичні аспекти формування і розвитку ринку фінансових послуг знайшли відображення в наукових працях багатьох вчених-економістів, а також практиків. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням проблеми розвитку ринку фінансових послуг, необхідно виділити таких авторів: Б.І. Адамова, Л.М. Волощенко, О. В. Захарчика, В. І. Куценко, Ж.П. Лисенко, І. О. Лютого, А.Ф. Мельник, М.Г. Чумаченка та інших.

Актуалізація необхідності розв'язання проблем формування і розвитку ринку фінансових послуг в сучасних умовах, з одного боку, та недостатність теоретичних і практичних розробок зазначеної проблеми в Україні, з іншого боку, сприяли вибору теми кваліфікаційного дослідження.

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування та розвитку ринку фінансових послуг в сучасних умовах. Формулювання мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- обґрунтувати роль фінансових посередників на ринку фінансових послуг;
- розкрити сутність ринку фінансових послуг, ретроспективу його становлення та розвитку;

- охарактеризувати практичні засади розвитку фінансових послуг на фондовому та валютному ринку України;
- висвітлити державне регулювання ринку фінансових послуг;
- проаналізувати ринок банківських і страхових послуг;
- розкрити напрямки подальшого розвитку ринку фінансових послуг;
- запропонувати напрями вдосконалення механізму функціонування ринку фінансових послуг;
- розкрити використання зарубіжного досвіду щодо розвитку фінансових послуг та можливості його застосування в Україні;
- запропонувати науково-практичні рекомендації щодо прогнозування підвищення ефективності ринку фінансових послуг.

Об'єктом дослідження є процес функціонування ринку фінансових послуг.

Предметом дослідження виступають комплекс теоретичних та методичних розробок щодо формування, функціонування ринку фінансових послуг в сучасних умовах.

Методи дослідження. При написанні роботи використовувалися як загальнонаукові, так і специфічні методи наукового пізнання. В роботі використано такі прийоми як: зіставлення, індукції та дедукції, наукової абстракції для вивчення та узагальнення теоретико - практичних основ формування та розвитку ринку фінансових послуг; аналізу та синтезу при дослідженні сутності ринку фінансових послуг»; економіко-статистичні методи, математичний метод при оцінці сучасного стану ринку фінансових послуг в Україні; статистичний і графічний методи для виявлення прогнозних показників розвитку ринку фінансових послуг.

Базою дослідження виступають законодавчі та нормативно- правові акти з питань формування та розвитку ринку фінансових послуг, статистичні матеріали Державної служби статистики України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених з досліджуваної проблеми, ресурси світової інформаційної мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні практичних положень та розробленні практичних рекомендацій, які могли б бути використані з метою вдосконалення процесу формування та розвитку ринку

фінансових послуг в Україні.

Результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у наступному:

- запропоновано застосовувати комплексний підхід до вдосконалення організаційних засад ринку фінансових послуг в Україні з врахуванням європейського досвіду, реалізація якого сприятиме більш ефективному функціонуванню та розвитку досліджуваного ринку;
- висвітлено власне бачення проблем та перспектив розвитку ринку фінансових послуг в Україні .

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок, що включає 29 рисунків та 13 таблиць. Список використаних джерел налічує 82 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретичні засади формування та розвитку ринку фінансових послуг” розглянуто сутність , становлення та розвиток ринку фінансових послуг. Розкривається роль фінансових посередників та державне регулювання ринку фінансових послуг. В другому розділі “Практичні аспекти формування та розвитку фінансових послуг в Україні” проаналізовано стан банківських, страхових, валютних та фондових ринків фінансових послуг.

Третій розділ “Напрями розвитку ринку фінансових послуг” розкриває напрями вдосконалення механізму функціонування ринку фінансових послуг, використання зарубіжного досвіду щодо розвитку фінансових послуг та можливості його застосування в Україні та науково-практичні рекомендації щодо прогнозування підвищення ефективності ринку фінансових послуг.

ВИСНОВКИ

1. Ринок фінансових послуг представляє собою економічні відносини, що виникають між основними фінансовими посередниками фінансових послуг та іншими агентами для того, щоб розподілити фінансові ресурси, здійснити

купівлю-продаж тимчасово вільних коштів та цінних паперів.

2. Фінансова послуга являється господарською операцією, яка проводиться з грошовими коштами, цінними паперами та борговими зобов'язаннями. Вона здійснюється за плату фінансових учасників для інтересів замовників послуг – споживачів. Така операція може здійснюватись також для третіх осіб як за власний рахунок фінансових установ, так і за рахунок споживачів або третіх осіб, або за рахунок грошових коштів, що залучені від інших осіб. А проводиться така господарська операція для того, щоб зберегти реальну вартість послуги, а у випадках, що передбачені договором, для отримання споживачем прибутку.

3. Аналізуючи погляди науковців, запропоновано виокремлювати такі дві групи фінансових посередників: банківську систему (Національний банк, універсальні та спеціалізовані банки) та небанківські фінансові інститути. Різновидом небанківських фінансових інститутів є: кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди, недержавні пенсійні фонди, лізингові та факторингові компанії.

4. В процесі дослідження особливостей функціонування вітчизняного ринку фінансових послуг виявлено низку першочергових завдань, які першочергово повинні бути вирішені з метою мінімізації проявів криз та відновлення економічного зростання. Так, пріоритетним заходом, який зможе стабілізувати діяльність ринку фінансових послуг загалом, є необхідність посилення регулювання і нагляду. Зокрема необхідно реформувати регуляторні системи. Реформування регуляторних систем дозволить проводити ідентифікацію макропруденційних ризиків, поширити фінансове регулювання і нагляд на всі системно важливі фінансові установи, інструменти та ринки, розробити високоякісні глобальні уніфіковані стандарти бухгалтерської звітності, впровадити нагляд за рейтинговими агентствами і посилити міжнародну співпрацю.

5. Механізм державного регулювання ринків фінансових послуг України - взаємопов'язана система форм, методів та інструментів, які впливають на всіх учасників ринку фінансових послуг. Вплив здійснюється з метою, щоб забезпечити єдність і сприятливі умови для розвитку та функціонування ринку

фінансових послуг. При цьому потрібно враховувати інтереси споживачів послуг та вимоги законодавства. В комплексі це означатиме поліпшення інвестиційного клімату в країні.

6. Ринок банківських послуг є чи не найважливішою складовою ринку фінансових послуг. Сутність ринку банківських послуг полягає в організації законодавчо обумовленої системи взаємовідносин між його суб'єктами. Система таких взаємовідносин забезпечує реалізацію попиту на банківські послуги з боку клієнтів та пропозицію цих послуг банківськими установами на основі сформованої ціни.

Вітчизняний ринок банківських послуг являється неефективним. Кількість комерційних банків, з 2008р. по 2018р. зменшилась на 93 банки. Протягом 2017 року з ринку було виведено 14 банків (з яких 4 реорганізувалися у фінансові компанії, 1 банк приєднався до іншого) З 2013 по 2015рр. просліджувалась тенденція збільшення кредитного портфелю, а з 2015 по 2017рр. — відбувається спад (в 2017 році він склав 1042798 млн.грн.).

7. Головну роль у створенні ефективної системи захисту як держави, так і окремих її громадян, відіграє ринок страхових послуг. Як складова економіки країни, ринок страхових послуг в значній мірі здатний забезпечити безперебійну діяльність суб'єктів ринку, захистити майнові інтереси громадян і підтримувати соціальну стабільність суспільства. Ринок страхових послуг представляє собою економічні відносини з приводу захисту економічних інтересів держави, корпоративного сектора, домогосподарств та забезпечення стійкого функціонування ринкових інститутів.

8. Кількість страхових компаній (СК) станом на III кв. 2018 становила 292, з яких 32 СК зі страхування життя (СК "Life") та 260 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). Станом на 30.09.2018 в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року кількість страхових компаній зменшилась на 15 СК. При цьому з 2015 по 2017рр. також спостерігається тенденція зменшення загальної кількості страхових компаній. З 2015 по 2017рр. спостерігалась тенденція збільшення чистих та валових страхових премій, також така тенденція простежується на III кв. 2017р. по III кв. 2018р.

9. Фондовий ринок є одним з основних елементів сучасної ринкової економіки в цілому і ринку фінансових послуг, зокрема. Він працює у системі ринку, який виступає вагомою складовою фінансової системи країни. Фондовий ринок являється складним і багатогранним утворенням. Відповідно до даних Національної комісії, з 2013 по 2015рр. спостерігалась динаміка спаду випуску акцій, а з 2015 по 2017рр.—росту. В 2017 році вона досягнула найбільшого показника, що становив 13,71 млрд.грн.

10. Одним з найважливіших секторів ринку фінансових послуг став валютний ринок. Сучасний валютний ринок є розгалуженою системою механізму, функціонування якого повинно забезпечити купівлю і продаж національної грошової одиниці та іноземної валюти із метою їх використання для обслуговування міжнародних платежів. З 2013р. по 2017р. відбувається ріст курсу долара США. Найбільший скачок росту ми спостерігаємо в 2014 році. Гривня продовжувала девальвувати. В 2017 році більшість кризових тенденцій збереглося.

11. Важливим напрямом вдосконалення та розвитку ринку фінансових послуг може стати розробка стратегії нарощення ефективності розвитку даного ринку. Стратегія нарощення ефективності розвитку даного ринку дозволить оптимізувати процеси функціонування інфраструктурної складової ринку фінансових послуг, а також підвищити його інформаційну ефективність.

12. Ефективність функціонування ринку фінансових послуг може визначатися ефективністю або конкурентоспроможністю фінансових інструментів, що використовуються на ньому. Критеріями ефективності фінансових інструментів можуть виступати: оборотність, ліквідність, дохідність, наявність захисного механізму від потенційних ризиків, інформативність.

13. Не менш важливим фактором загальної ефективності та досконалості ринку фінансових послуг є його інформаційна прозорість і ефективність. В комплексі вони забезпечують умови для досягнення основної мети – організації зближення власників капіталу та його споживачів.

АНОТАЦІЯ

Чорна Тетяна Анатоліївна,

«Ринок фінансових послуг в Україні: формування та розвиток»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за
магістерською програмою професійного спрямування «Фінансовий та
страховий менеджмент»,

Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – є процес функціонування ринку фінансових послуг.

У роботі розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування, розвитку та державного регулювання ринку фінансових послуг. Проаналізовано банківський, страховий, валютний та фондові ринки фінансових послуг України. Запропоновано рекомендації вдосконалення механізму функціонування ринку фінансових послуг, використання зарубіжного досвіду та надано напрями підвищення ефективності ринку фінансових послуг.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, фінансова послуга, ринок банківських послуг, страховий ринок, валютний ринок, фондовий ринок.

ANNOTATION

Chorna Tetyana Anatolievna

"Financial Services Market in Ukraine: Formation and Development",
qualifying work for obtaining an educational master's degree with
Specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" for
Master's program in professional direction "Financial and insurance
management",

Odesa National Economic University, Odessa, 2018

Master's qualification work consists of three sections. Object of research - is the process of functioning of the financial services market.

The paper deals with theoretical and practical aspects of the formation, development and state regulation of the financial services market. The banking, insurance, currency and stock markets of financial services of Ukraine are analyzed. Recommendations for improvement of the mechanism of functioning of the financial services market, use of foreign experience and directions for increasing the efficiency of the financial services market are provided.

Key words: market of financial services, financial service, market of banking services, insurance market, currency market, stock market.